

ROSA MARIA POSTIGO I SUÑÉ
(1949-2003)

IN MEMORIAM

I respongué llavors la deessa d' ulls clars, Atenea
—*Ja no em retinguis més, queestic glatint pel viatge...*
Odissea, I, 314-315.

Recordar la Rosa Maria Postigo (Barcelona, 31-03-1949 - 11-11-2003) és recordar la seva passió per la literatura —i per l'Odissea, la narració que l'havia captivada de petita, acompanyant-la en la fascinació del món mediterrani—, la seva sensibilitat musical, el seu gust per l'òpera, per Wagner, nord enllà; recordar el seu gust pels viatges, de treball o no, sola o en companyia. El respecte profund per les persones, sobretot els més petits: aquella fresca cordialitat amb les criatures, que hi corresponien encantades...

Va rebre una excel·lent educació. A casa i a l'escola va aprendre de llegir i escriure; a casa va aprendre la llibertat, la responsabilitat, el respecte per ella mateixa i pels altres; a l'escola li van ensenyar francès i piano, i una disciplina de treball que lligava molt bé amb el seu tarannà. El seu compromís amb la realitat, amb la vida, amb les persones, la va dur a interessar-se per entendre el món i les seves contradiccions, a implicar-se plenament en les coses que feia, a integrar coneixements i activitats. Compromís *amb un temps i un país*, amb la justícia i la llibertat; un compromís que mai no es va traduir en una afiliació política: era massa gelosa de la seva independència, de la seva llibertat d'expressió i d'acció per plegar-se a una disciplina externa! Estimava les paraules, i les feia servir per expressar amb precisió pensaments, idees i judicis sobre fets i persones, triant sempre l'expressió justa, sovint tenyida d'una fina ironia, de vegades contundent, però sempre clara, sense perdre (quasi) mai la mesura. No suportava la barroeria ni la confusió. Els qui hem tingut el plaer de la seva conversa hem pogut gaudir de la seva cultura refinada, extensa, profunda, integrada, el seu gust per la precisió, els seus judicis clars i descarats sobre qualsevol fet. Una cultura prou superior a la mitjana, amb l'extensió i detall de l'erudit, però amb coneixements profundament viscuts, assimilats, integrats al seu teixit vital, coneixements precisos, que partien de la seva curiositat per les persones, per les idees, per cada fet, per cada cosa.

Partia d'una sòlida formació lingüística i literària, amb dues llicenciatures en filologia, catalana (1974) i italiana (1978), a la Universitat de Barcelona. Obté una beca, passa un any a Milà, fa la tesi de llicenciatura sobre el setmanari romàntic *El Europeo*. Molts dels seus papers sobre literatura tenen el rerefons de la relació amb Itàlia. Itàlia —la terra, la llengua, la cultura— era aquell altre lloc on es trobava com a casa.

Quan parlem dels escrits de la Rosa Maria Postigo, pot sorprendre una certa dispersió, de papers i de temes. D'una banda s'explica perquè «la dèria de fer currículum» era l'última de les seves preocupacions. Escrivia (i publicava) quan un tema li interessava prou, o quan veia que parlar *d'allò, allà* podia ser convenient i útil. Són papers dispersos, comunicacions i ponències a congressos, capítols en obres col·lectives, articles en revistes. Des de la *Contribució a l'estudi d'Antoni de Bastero* (1975) fins a l'últim paper, *Libros para niños en la formación de maestros* (2003), els temes són diversos: literatura comparada, sociolingüística, processos de composició de textos, comprensió lectora, literatura infantil i juvenil... Molts d'aquests textos són fets a quatre mans, o a sis, com a producte d'un treball d'elaboració conjunta, reflectint aquell altre tret de la seva manera de ser: la necessitat de treballar en equip, no pas per repenjar-se en altres, que no era el seu estil, sinó perquè entenia que la feina intel·lectual, universitària, és necessàriament col·lectiva.

El seu interès inicial va cap a la literatura. Des del 1974 participa en diverses edicions de la Universitat Catalana d'Estiu, impartint cursos i conferències sobre literatura catalana del XIX. La necessitat col·lectiva la durà a ensenyar llengua i didàctica de la llengua ... i de la literatura. I tancarà el cercle, tornarà als llibres, que no ha deixat mai: els llibres per a infants i les adaptacions de clàssics.

Va treballar com a redactora a la *Gran Enciclopèdia Catalana*, de 1972 a 1976. Després, el 1993, va col·laborar en el *Diccionari General de la Llengua Catalana* de l'IEC, en la selecció de les entrades de l'àrea d'Educació.

L'educació i l'ensenyament van ser la seva professió, que va exercir sempre amb interès i responsabilitat. L'any 1976 va entrar a treballar simultàniament a l'Institut de Batxillerat Joanot Martorell, i a l'aleshores Escola Universitària del Professorat d'EGB de la Universitat de Barcelona, com a professora de llengua i literatura catalanes. També va treballar en el reciclatge de català per a mestres, des de l'inici, fent classes, coordinant, elaborant programes. Així aplegava les dues funcions, la formació inicial i la formació continuada de mestres. Sempre va estar implicada en tota la dinàmica de l'Escola, participant en tot allò que podia repercutir en una formació més acurada dels futurs mestres, des dels diferents òrgans de gestió, que la van dur a l'equip directiu (1982-85), fins a grups de treball com els de Plans d'Estudis, seminaris o comissions diverses. Normalitzar, aquesta era la primera feina. Calia bandejar aquell esquema de «*la Lengua, el Idioma y el Catalán*». Va participar molts anys a la Comissió Sociolingüística de la Universitat de Barcelona (després, Comissió de Política Lingüística), va posar en marxa iniciatives com el Grup Dinamitzador del Català, que promovia actes i accions per la normalitat lingüística.

L'etapa de vicedirectora d'afers acadèmics en un dinàmic equip directiu, que va acabar format només per dones, va representar un canvi important en molts aspectes del funcionament de la vella "Normal", tant internament com de cara enfora. Per ella va ser un temps de molta activitat (i també de desgast, en fricció amb la força de la inèrcia). Va idear, promoure i organitzar les Jornades d'Ensenyament del Català i en Català a les Escoles de Mestres que, l'any 1984, van aplegar professors de les Escoles de Mestres de tots els Països Catalans. Coordinar i treballar amb els professors universitaris per una millor educació lingüística dels mestres, per una educació lingüística plena dels infants. Treballar a tots els nivells, conèixer les escoles. No perdia ocasió per visitar escoles, arreu, connectant la Facultat i l'Escola Primària, aprenent dels mestres i assessorant-los, per tal de dur a les classes experiències vives.

Va estudiar, aprofundir i divulgar aspectes sociolingüístics i psicolingüístics, que fonamenten la didàctica de la llengua en situacions de conflicte lingüístic. Destacarem tres aportacions: una ponència presentada amb Ana Díaz-Plaja a Sevilla, el 1990, al I Congreso de la Sociedad Española de Didáctica de la Lengua y la Literatura: *La formación de maestros en una sociedad de lenguas en contacto*; i dues contribucions a obres col·lectives: d'una banda *Lenguas en la escuela: lengua del alumno y lengua del maestro* (1994) i, de l'altra, *Modelos de educación lingüística en contextos de lenguas en contacto* (1998). Ensenyar llengua, ensenyar de lletra, ensenyar a llegir i escriure... Aquest és en resum el programa de didàctica de la llengua i la literatura a l'EGB o l'Educació Primària, la matèria que va impartir durant més de quinze anys. En tot aquest temps va centrar-se en diferents temes: llengua i literatura, escriure (composició de textos, anàlisi de textos infantils) i llegir (estratègies de lectura, comprensió lectora, educació literària).

L'educació lingüística no hauria d'estar divorciada de l'educació literària, ans al contrari. Els infants aprenen de parlar sentint explicar contes. La parla i la narració apareixen plegades, però la literatura sembla que ha fugit dels programes escolars, com si els llibres només fossin excuses per fer exercicis de llengua. Cal entendre els mecanismes de la comprensió lectora per ajudar els infants a poder entendre allò que llegeixen i gaudir-ne. A partir dels anys '90 se cen-

tra cada cop més en els processos de comprensió lectora i en la literatura infantil i juvenil, i publica sovint amb les seves col·legues, Margarida Prats i Ana Díaz-Plaja: *El treball de comprensió lectora aplicat a la notícia periodística* (1991); *Proposta de lectura d'un text argumentatiu: l'article d'opinió* (1992); *La infància literària* (1993); *Proposta de lectura de textos expositius i literaris* (1994). També, sobre comprensió lectora, va fer cursos, conferències i seminaris d'assessorament a escoles; els últims, a partir del 1997, a les escoles Lola Anglada, Alexandre Galí, Sant Ramon Nonat... Treballa en un grup format per bibliotecàries, mestres i professores, sobre Centres de Documentació i Biblioteques, fent una important tasca de recerca, selecció i estudi dels llibres per a infants, i posant a punt una secció de llibres infantils i juvenils a la Biblioteca de la Facultat del Professorat de la UB, per a ús, formació i consulta dels futurs mestres. L'últim text, que ella ja no va poder veure publicat, el ja esmentat *Libros para niños en la formación de maestros*, reflecteix en part aquest treball.

El setembre del 2001 defensava un projecte de tesi sobre *Les reescriptures dels clàssics: les adaptacions, per a nens i adolescents, de l'Odissea*. No l'ha poguda acabar. Volem esmentar dos articles que ens hi acosten: *Els nens i els clàssics de la literatura* (1994) i *La recreació d'obres literàries: versions i adaptacions* (2002), aquest últim en el marc d'una Xarxa Temàtica interuniversitària sobre *Teoria, història i ús educatiu de la literatura infantil i juvenil catalana*, a què pertanyia. Ha deixat papers dispersos però, sobretot, ha deixat les seves paraules escampades entre els seus estudiants, col·legues i amics.

Estimava els llibres, estimava les paraules, estimava les persones. Va treballar intensament per tot allò que estimava, per tot allò en què creia. L'hauríem volguda tenir més temps amb nosaltres.

Teresa MARBÀ MAS
Universitat de Barcelona

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- POSTIGO, R.M. (1975): «Contribució a l'estudi d'Antoni de Bastero». *Anuari de Filologia de la Universitat de Barcelona*.
- POSTIGO, R.M. (1983): «Elements de procedència italiana a *El Europeo* (Barcelona, 1823-24)». *Actes del VI Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona
- DÍAZ-PLAJA, A. / POSTIGO, R.M. (1991): «La formación de maestros en una sociedad de lenguas en contacto». *Actas del I Congreso de la Sociedad Española de Didáctica de la Lengua y la Literatura*. Sevilla.
- POSTIGO, M.R. / PRATS, M. (1991): «El treball de comprensió lectora aplicat a la notícia periodística», (I, II, III). *Escola Catalana*. Núm. 276, 278, 281. Barcelona.
- POSTIGO, R.M. / PRATS, M. (1992): «Proposta de lectura d'un text argumentatiu: l'article d'opinió». *Paraules*. Barcelona: Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura.
- DÍAZ-PLAJA, A. / POSTIGO, R.M. (1993): «La infància literària». *Cuadernos de Literatura Infantil y Juvenil (CLIJ)*. Núm. 52. Barcelona.
- DÍAZ-PLAJA, A. / POSTIGO, R.M. (1994): «Lenguas en la escuela: lengua del alumno y lengua del maestro». SIGUAN, M. (coord.): *Las lenguas en la escuela*. Barcelona, ICE-UB / Horsori.
- POSTIGO, R.M. (1994): «Els nens i els clàssics de la literatura». *Temps d'Educació*. Núm. 12. Barcelona: Universitat de Barcelona, Divisió de Ciències de l'Educació.
- POSTIGO, R.M. / PRATS, M. (1994): «Proposta de lectura de textos expositius i literaris». *Llengua i Ensenyament*. Vic.

- POSTIGO, R.M. (1997): «La Xima de *Bearn*, contrafigura literària de la comtessa de Castiglionni?». *Estudis de llengua i literatura en honor de Joan Veny*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- POSTIGO, R.M. (1998): «Modelos de educación lingüística en contextos de lenguas en contacto». MENDOZA, A. (coord.): *Conceptos clave en didáctica de la lengua y la literatura*. Barcelona: UB / Horsori.
- POSTIGO, R.M.: *Les reescriptures dels clàssics: les adaptacions, per a nens i adolescents, de l'Odissea*. Projecte de Tesi presentat al Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura de la Universitat de Barcelona, setembre de 2001 (inèdit).
- POSTIGO, R.M. (2002): «La recreació d'obres literàries: versions i adaptacions». COLOMER, T. (ed.): *La literatura infantil i juvenil catalana: un segle de canvis*. Barcelona: ICE-UAB.
- DÍAZ-PLAJA, A. / POSTIGO, R.M. / PRATS, M. (2003): «Libros para niños en la formación de maestros». MENDOZA FILLOLA, A. / CERRILLO, P.C. (coord.): *Intertextos: Aspectos sobre la recepción del discurso artístico*. Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha.